

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาเพศศึกษานับได้ว่าเป็นปัญหาที่เยาวชนไทยทั้งชายและหญิงยังขาดความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้อง โดยเฉพาะขาดแหล่งข้อมูลที่จะให้คำแนะนำที่ถูกต้องเนื่องจากสังคมไทยยังไม่กล้าที่จะเปิดเผยเรื่องเหล่านี้ รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือแม้แต่ครูอาจารย์บางท่านยังคงมีความคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าละอาย น่ารังเกียจ ควรปกปิด ไม่ควรนำมาสอน พูดคุย หรือทำความเข้าใจกับเยาวชน และมักไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องคุยเรื่องเพศศึกษากับเด็กและคิดว่าเด็กยังไม่ควรรู้เรื่องนี้เพราะมีความกลัวว่าการสอนเรื่องเพศจะเป็นการจูงใจเยาวชนให้เกิดความอยากรู้ อยากลองหาประสบการณ์ทางเพศ ซึ่งในขณะที่สังคมไทยพยายามที่จะปิดบังไม่ให้เยาวชนรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเพศ แต่ปัจจุบันกลับมีการเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ออกมาให้เห็นทางสื่อต่าง ๆ ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ หรือแม้กระทั่งสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งมักจะนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับทางเพศอยู่ตลอดเวลาทั้งในรูปของสารคดีและการบันเทิงเรีงรมย์ (จันทร์วิภา คิลกัมพันธ์, 2543, หน้า 232)

นอกจากนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุในสังคมที่มากขึ้นตามลำดับยังดึงดูดใจให้เยาวชนก้าวออกไปสู่โลกภายนอกมากกว่าการอยู่กับบ้าน และบางครั้งอาจสร้างบรรยากาศทางเพศที่ผิดให้แก่วัยรุ่น เช่น การมีสถานเรีงรมย์ในรูปแบบแปลกใหม่เกิดขึ้นหนาตาและเป็นที่เปิดเผยมากขึ้น ทำให้เยาวชนสนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากทดลอง และอาจนำไปสู่พฤติกรรมและค่านิยมที่ปรับเปลี่ยนไปตามพฤติกรรมของกลุ่มย่อย (วันทนี วาลิกะสิน, 2526) ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะสะสมและเพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนอาจทำให้เกิดการระบายออกทางเพศที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมอย่างที่เรารู้ได้พบเห็นกันอยู่เป็นประจำในหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การหาประสบการณ์ทางเพศจากหญิงบริการ การข่มขืนกระทำชำเราเมื่อเกิดความต้องการทางเพศ เป็นต้น

แนวทางที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวคือ วิธีการทางการศึกษาซึ่งปัจจุบันได้รับการยอมรับว่าวิธีการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ระดับหนึ่ง โดยความรู้เรื่องเพศหรือเพศศึกษาที่สอดแทรกให้แก่เด็กและเยาวชนนั้นจะผ่านทางหลักสูตรการศึกษาของวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาสุขศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ฯลฯ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ปี พ.ศ. 2521 ซึ่งได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2533 โดยกรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายปี พ.ศ. 2524 ที่ได้มีการปรับปรุงหลักสูตร ในปี พ.ศ. 2533 โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เช่นเดียวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น-ปลาย (ฉบับปรับปรุง)

สถาบันการศึกษาและครูอาจารย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้การศึกษา และนับว่ามีความสำคัญในการให้ทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องเพศแก่เด็กและเยาวชน (สุรพล ปราบวณิช, 2534, หน้า 77) โดยต้องรับบทบาทในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องเพศซึ่งเด็กและเยาวชนอาจได้รับรู้อย่างไม่ถูกต้องเหมาะสมจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งคนทั่วไปมักเข้าใจว่าโรงเรียนและครูควรจะต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการอบรมสั่งสอนเพศศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนถือเป็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสถาบันทางการศึกษา แต่ในสภาพความเป็นจริงโรงเรียนจะต้องประสบกับปัญหาการสอนเพศศึกษาหลาย ๆ ด้าน เช่น วิธีการในการสอนเพศศึกษา สื่อการสอนที่เหมาะสม ตลอดจนความพร้อมในด้านบุคลากรครูผู้สอนเอง ฯลฯ โดยเฉพาะเรื่องสื่อการสอนซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะสื่อการสอนมีลักษณะพิเศษซึ่งสามารถทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีความหมายกล่าวคือ สื่อการสอนจะเป็นจุดรวมความสนใจสามารถเพิ่มความสนใจเป็นรูปธรรมและความเป็นจริงต่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดมองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ถูกต้อง จดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน เกิดความเข้าใจในสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ง่าย และเข้าใจได้รวดเร็วถูกต้อง ซึ่งการที่ครูผู้สอนไม่ใช้อุปกรณ์และสื่อการสอน หรือใช้แบบเรียนเป็นอุปกรณ์หลักแค่เพียงอย่างเดียวในการสอนเพศศึกษานั้น อาจมีผลทำให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ครบในทุก ๆ ด้านตามที่ต้องการ เกี่ยวกับเรื่องนี้ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “คนเราเรียนรู้ได้โดยการกระทำและด้วยอุปกรณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพ” (จินตนา สราวุธพิทักษ์, 2539, หน้า 102)

ดังนั้นอุปกรณ์หรือสื่อที่ใช้ในการสอนเพศศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมากไม่แพ้วิชาอื่น ๆ การจัดเตรียมและเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียนและสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงนับได้ว่ามีส่วนสำคัญมากที่จะทำให้การสอนเพศศึกษาประสบผลตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และเกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ต่อผู้เรียน (จันทร์วิภา คิลกัมพันธ์, 2543, หน้า 235) โดยเฉพาะสื่อที่เร้าความสนใจ และดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้นจะต้องมีความเหมาะสมและถูกต้องตามเนื้อหาวิชาที่ทำการสอน และจะต้องได้รับการยอมรับจากวงการการศึกษาว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาในทางกลับกันหากผู้สอนเพศศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการพิจารณาเลือกสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียนก็อาจทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์

ประสงค์ของการเรียน และเนื่องจากเทศศึกษาเป็นศาสตร์ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพราะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้อกับทั้งร่างกายและจิตใจ จึงมีลักษณะที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ไม่แน่นอน หรือตายตัวเสมอไป (สุชาติ โสมประจักษ์ และวรรณิ โสมประจักษ์, 2540, หน้า 167) ผู้สอนจึงควรมีความสามารถในการสอนและอธิบาย และที่สำคัญต้องไม่สอนเทศศึกษาเฉพาะมิติที่เป็นเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์อย่างเฉียว แต่ต้องสอนมิติทางสังคมและวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้เด็กได้รับรู้ถึงธรรมชาติ และรับรู้ผิดชอบชั่วดีไปพร้อม ๆ กัน เพื่อที่จะปฏิบัติตนในเรื่องนี้ได้ถูกต้องเหมาะสมตามวัยและวิถีทางที่เป็นวัฒนธรรมอันดีงาม (เสรี วงษ์มณฑา, 2545) และที่สำคัญหากผู้สอนเลือกใช้สื่อการสอนเทศศึกษาที่มีลักษณะบ่งบอกอย่างโจ่งแจ้งเปิดเผยจนเกินไปก็อาจไม่เหมาะสมกับวัยและการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะหากผู้เรียนไม่เข้าใจหรือตีความหมายในการเรียนรู้ผิดวัตถุประสงค์ก็อาจเป็นการชี้นำในเรื่องเทศให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะเห็นตัวอย่างได้จากสื่อการสอนเทศศึกษาหนังสือคู่มือ “วัยใส” ซึ่งเป็นที่กล่าวขวัญและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในวงการการศึกษาทั้งในแง่บวกและในแง่ลบว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นสื่อการสอนเทศศึกษาสำหรับเด็กหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือที่เรียกว่า “วัยรุ่นตอนต้น” ซึ่งเป็นวัยที่กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม มีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยหลายอย่าง รวมถึงเริ่มมีความรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ (สุชาติ โสมประจักษ์ และวรรณิ โสมประจักษ์, 2540, หน้า 195) ซึ่งหากเด็กในวัยนี้ได้รับการปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเทศศึกษาที่ถูกต้องจากครูผู้สอนและจากสื่อการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพแล้ว อาจช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องเพศ ทำให้สามารถนำความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ถูกต้องและเหมาะสม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพ ความต้องการและปัญหาในการใช้สื่อการสอนเทศศึกษาของครูมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาที่จัดสอนในหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับเรื่อง “เทศศึกษา” โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากสถิติรายงานสถานการณ์ผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อเอดส์ของกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่เดือนกันยายน 2527-31 ธันวาคม 2547 พบผู้ป่วยรวมทั้งสิ้น 260,995 ราย โดยปัจจัยเสี่ยงคือการติดเชื้อจากการมีเพศสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 61,917 ราย และจากสถิติดังกล่าวพบว่าจังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์สูงที่สุด 10 อันดับแรก คือ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง ระยอง ชลบุรี อุตรดิตถ์ ลำพูน และจันทบุรี จำนวนผู้ป่วยเอดส์เท่ากับ 28,337 18,269 17,847 10,655 9,448 7,310

5,262 4,771 4,693 4,386 ตามลำดับ (สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2547)

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เห็นว่ามิจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียง 3 จังหวัดได้แก่ ะของ ชลบุรี และจันทบุรี คิดอันดับจังหวัดที่มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์สูงที่สุด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนเรื่องเพศศึกษาของครูที่สอนอยู่ใน โรงเรียนมัธยมเขตภาคตะวันออกเฉียง ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง และพัฒนาสื่อการสอนให้เหมาะสมทำให้การสอนเรื่องเพศศึกษาเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ที่ถูกต้องเป็นเกราะคุ้มกันภัยที่เกิดขึ้นจากการไม่มีความรู้เรื่องเพศศึกษา และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสภาพสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อศึกษาความต้องการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียง
3. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียง
4. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ความต้องการและปัญหาการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามเพศ ประสบการณ์การสอน และขนาดของ โรงเรียน

คำถามเพื่อการวิจัย

1. สภาพการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นเช่นไร
2. ความต้องการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับใด
3. ปัญหาการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับใด
4. ครูที่มีเพศต่างกันมีสภาพ ความต้องการ และมีปัญหาในการใช้สื่อการสอนเพศศึกษา ต่างกันหรือไม่

5. ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีสภาพ ความต้องการ และมีปัญหาในการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาต่างกันหรือไม่

6. ครูที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีสภาพ ความต้องการ และมีปัญหาในการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาต่างกันหรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสื่อที่ใช้ในการสอนเพศศึกษาให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อการสอนเพศศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาที่จัดสอนในหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับเรื่อง “เพศศึกษา” และมีประสบการณ์ในการสอนเนื้อหาดังกล่าวมาแล้วในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีหน่วยของประชากรเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคตะวันออก ปีการศึกษา 2546 จำนวน 178 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Unit of Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ได้โรงเรียนเป็นหน่วยตัวอย่างทั้งสิ้น 122 แห่ง แต่ละแห่งสุ่มครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามกรอบของประชากรที่กำหนดมาโรงเรียนละ 1 คน รวม 122 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่

1.1 เพศ

1.1.1 เพศชาย

1.1.2 เพศหญิง

1.2 ประสบการณ์การสอนเรื่อง “เพศศึกษา”

1.2.1 ประสบการณ์น้อย

1.2.2 ประสิทธิภาพมาก

1.3 ขนาดของโรงเรียน

1.3.1 ขนาดเล็ก

1.3.2 ขนาดกลาง

1.3.3 ขนาดใหญ่

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

2.1 สภาพการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2 ความต้องการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3 ปัญหาในการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการใช้ หมายถึง ลักษณะการใช้สื่อการสอนเพศศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตาม
สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

2. ปัญหาการใช้สื่อการสอน หมายถึง ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลต่อการใช้สื่อการ
เรียนการสอน 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียม ด้านการเลือก ด้านการใช้ และด้านคุณภาพและปริมาณ ซึ่ง
ทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และก่อให้เกิดอุปสรรคในการเรียนการสอน

3. ความต้องการใช้สื่อการสอน หมายถึง ความมุ่งหมายของครูในการใช้สื่อการสอน
ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้สามารถใช้สื่อการสอนได้ตรงตามสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในการวิจัยนี้จะศึกษาปริมาณความต้องการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ในภาพรวม ดัง
นี้

3.1 ความต้องการน้อย หมายถึง ต้องการใช้สื่อการสอนน้อยชนิดในสื่อแต่ละประเภท
โดยมีจำนวนสื่อที่ต้องการน้อยกว่าค่าเฉลี่ยในแต่ละขั้นตอนการใช้สื่อการสอนและวัตถุประสงค์
การสอนเพศศึกษา (ตารางภาคผนวก ค-4-5)

3.2 ความต้องการมาก หมายถึง ต้องการใช้สื่อการสอนหลายชนิดในสื่อแต่ละประเภท
โดยมีจำนวนสื่อที่ต้องการตั้งแต่ค่าเฉลี่ยขึ้นไปในแต่ละขั้นตอนการใช้สื่อการสอนและวัตถุประสงค์
การสอนเพศศึกษา (ตารางภาคผนวก ค-4-5)

4. สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นวัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคที่ใช้เป็นตัวกลาง
สำหรับช่วยถ่ายทอดหรือนำความรู้หรือประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านประสาทสัมผัสทำให้ผู้
เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

4.1 สื่อประเภทไม่ใช้เครื่องฉาย/วิธีการ หมายถึง เครื่องมือที่บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของจริง ของตัวอย่าง ของจำลอง หุ่นจำลองขนาดเท่าหรือขยายของจริง วัสดุกราฟิก กระดานชอล์ก กระดานขาว กระดานผ้า ล้อและกระดานแม่เหล็ก การศึกษานอกสถานที่ เกม การจำลอง (Simulation) การจัดนิทรรศการ การสาธิต การสอนแบบโปรแกรม

4.2 สื่อประเภทใช้เครื่องฉาย (วัสดุ/อุปกรณ์) หมายถึง วัสดุหรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกันเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาในลักษณะของการฉาย ได้แก่ วัสดุทึบแสงและเครื่องฉายภาพทึบแสง แผ่นโปร่งใสและเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ สไลด์และเครื่องฉายสไลด์ เครื่องวิซวลไลเซอร์ (Visualizer) เครื่องวิดีโอโพรเจกเตอร์ (Video Projector) ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช ภาพยนตร์ (8 และ 16 มม.) โทรทัศน์วงจรเปิด โทรทัศน์วงจรปิด วีดิทัศน์ แผ่นดีวีดี (DVD: Digital Versatile Disc) แผ่นวีซีดี (VCD: Video-Compact Disc)

4.3 สื่อประเภทเครื่องเสียง หมายถึง วัสดุหรืออุปกรณ์ที่มีคุณสมบัติในการถ่ายทอดเนื้อหาในรูปของคลื่นเสียง ได้แก่ วิทยุ เทปบันทึกเสียง แผ่นซีดี (Compact Disc)

4.4 สื่อประสมเชิงโต้ตอบ (Multimedia) หมายถึง เครื่องมือที่ประกอบด้วยคุณสมบัติทางด้านภาพ แสง สี เสียง ประกอบเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) แผ่นซีดีรอม ซีดีอาร์และซีดีอาร์ดับเบิลยู (CD-ROM, CD-R, CD-RW) สื่อประสม (Multimedia) แผ่นวีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (Interactive Videodisc) อินเทอร์เน็ต (Internet) อีเมล (E-Mail) การสอนบนเว็บ (Web-Based Instruction)

5. เพศศึกษา หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งในด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในเรื่องเพศไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

6. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มวิชาที่จัดสอนในหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับเรื่อง “เพศศึกษา” โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2546

7. โรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2546 ซึ่งประกอบด้วย 8 จังหวัดคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี นครนายกและสระแก้ว

8. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ความแตกต่างของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งออกเป็น

8.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 499 คน

8.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 - 1,499 คน

8.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

9. ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง ความเชี่ยวชาญที่เกิดจากการกระทำ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะประสิทธิภาพการสอนของครูที่สอนวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่อง “เพศศึกษา” ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยค่าเฉลี่ยเป็นตัวแบ่งค่าประสิทธิภาพ คือ

9.1 ประสิทธิภาพน้อย คือ จำนวนปีที่ทำการสอนเรื่องเกี่ยวกับเพศศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

9.2 ประสิทธิภาพมาก คือ จำนวนปีที่ทำการสอนเรื่องเกี่ยวกับเพศศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ค่าเฉลี่ยขึ้นไป